

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова приймальної комісії

проф. Кічук Я.В.

«26» квітня 2023 року

ПРОГРАМА

ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ ДО АСПРАНТУРИ
ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

на здобуття ОС «доктор філософії»

Спеціальності **011 Освітні, педагогічні науки**

галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

(форма навчання – денна, заочна)

(денна, заочна)

Ізмаїл – 2023

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

На сучасному етапі розвитку системи освіти в Україні підготовка здобувачів третього (науково-освітнього) рівня вищої освіти є одним із визначальних чинників відтворення інтелектуальних і продуктивних сил суспільства, розвитку духовної культури українського народу, запорукою майбутніх успіхів у зміцненні й утвердженні авторитету України як європейської, суверенної, незалежної, демократичної держави.

Метою вступного випробування для здобувачів третього освітнього ступеня вищої освіти зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки є систематизація теоретичних і прикладних знань науковців-початківців щодо розуміння сучасних євроінтеграційних процесів модернізації освіти, сприяння розвитку їх дослідницько-аналітичних якостей, загальних, галузевих (загальних) та галузевих (спеціальних) компетентностей як науковців. Вступний екзамен для здобувачів третього освітнього ступеня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки має на меті визначити рівень його готовності до навчання, оволодіння науковими, викладацькими та дослідницькими компетентностями.

Програма розроблена у контексті нових вимог до освітньо-наукової підготовки дослідників у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. Програма будується на основі міждисциплінарного підходу й містить питання із стратегічних напрямів модернізації сучасної системи освіти в Україні, з її нормативно-правового забезпечення, євроінтеграційних аспектів освіти, сучасних інноваційних освітніх технологій, методології наукового дослідження.

Окремими складовими елементами Програми, які мають допомогти майбутньому науковцю в процесі підготовки, є питання до

екзамену (загальнотеоретичні: загальна педагогіка та історія педагогіки, теорія та методика професійної освіти, теорія та методика виховання), список рекомендованої літератури, критерії оцінювання освітніх результатів.

Програма передбачає визначення рівнів готовності здобувачів до подальшого навчання, оволодіння науковими, викладацькими та дослідницькими компетентностями освітньо-наукового рівня вищої освіти, що включає сукупність здатностей, ставлення фахових знань і умінь, задля збагачення особистісно-професійного досвіду та готовності до генерування конструктивних ідей та інновацій.

Змістове поле програми представлено такими найбільш суттєвими науковими аспектами:

- генезис розвитку педагогічної науки;
- науковий апарат педагогіки;
- процес інтеграції та диференціації наук про освіту;
- сучасні концепції освіти;
- нормативно-правова база освіти в Україні;
- стратегічні напрями модернізації вітчизняної системи вищої освіти;
- аналіз сучасних тенденцій розвитку освіти в Україні;
- інформаційно-комунікаційні технології в освіті;
- основи менеджменту освіти;
- алгоритм наукового дослідження;
- логіка, етапи та методи наукового дослідження;
- діагностичний інструментарій та методичний супровід власного дослідження.

**Перелік опорних питань для складання вступного іспиту
зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»**

1. Драгоманов М.П., Корф М.О., Алчевська Х.Д. – видатні представники педагогіки Просвітництва ХІХ століття.
2. Філософські засади педагогічної науки. Методологія вітчизняної педагогіки.
3. Народна педагогіка – золотий фонд наукової педагогіки (Г. Сковорода, К.Ушинський, О Духнович, Б.Грінченко, В. Сухомлинський).
4. Характеристика гуманістичних педагогічних систем зарубіжжя (Р. Кузіне, М. Монтесорі, С.Френе, Р.Штайнер).
5. Вікова періодизація як історико-педагогічна проблема (Я.А. Коменський, Ж.-Ж. Руссо)
6. Національна доктрина розвитку освіти України ХХІ ст.: загальна характеристика.
7. Поняття про систему освіти і виховання в Україні. Узагальнена характеристика Закону України «Про освіту».
8. Роль цифровізації в оновленні освітніх стратегій.
9. Зміст освіти у вітчизняній школі, його детермінанти у контексті реформи «Нова українська школа» (2016 р.).
10. Визначення засобу, методу і прийому навчання як педагогічна проблема.
11. Урок як основна форма навчання. Проблема нестандартного уроку.
12. Основні функції обліку навчальних досягнень учнів. Педагогічний сенс впровадження 12-бальної системи оцінювання навчальних досягнень учнів.
13. Демократичне лідерство як пріоритет Нової української школи.
14. Провідні методи виховання учнівської молоді.
15. Концепція національного виховання. Поняття про світогляд особистості; суть національного світогляду.
16. Виховання особистості в колективі. Виховна роль колективу в теоретичній спадщині А.С. Макаренка.

- 17.Пріоритети загальнолюдських цінностей у моральному вихованні учнівської молоді. Розробка груп вартостей у сфері морально-етичної самореалізації особистості за О. Вишневським.
18. Джерела і засоби естетичного виховання учнів.
19. Гендерний підхід у вихованні учнівської молоді.
- 20.Проблема усвідомленого батьківства в сучасній педагогічній науці і практиці.
- 21.Інклюзивна освіта: провідні ідеї, досвід і проблеми запровадження у вітчизняний соціум.
- 22.Інтерактивні форми виховання ціннісного ставлення особистості до суспільства і держави.
- 23.Учні з особливими освітніми потребами: організаційно-методичні засади забезпечення освітнього процесу.
- 24.Педагогіка соціалізації: завдання, тенденції розвитку.
- 25.Узагальнена характеристика сучасного зарубіжного досвіду щодо моніторингу якості навчальних досягнень учнівської молоді.
- 26.Педагогічний сенс компетентнісного підходу як методологічного інструментарію реалізації Болонського процесу та Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.).
- 27.Тенденції реалізації змісту вітчизняної освіти. Поняття про Державний стандарт та освітні галузі.
- 28.Педагогічна інноватика. Педагогічні інновації: змістові та процесуальні характеристики.
- 29.Актуальні проблеми дидактики сучасної школи. Особливості теорії освіти і навчання у цивілізованих зарубіжних країнах.
- 30.Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа: простір освітніх можливостей» (2016 р.).
- 31.Схарактеризуйте своєрідність сучасного науково-педагогічного дослідження.

32. Розкрийте наукову потужність тестування як методу педагогічного дослідження.
33. В чому полягає кардинальна відмінність наукового пізнання від стихійно-емпіричного?
34. Розкрийте наукову потужність метода узагальнення незалежних характеристик у педагогічному дослідженні.
35. Спільне і розбіжне у фундаментальних і прикладних науково-педагогічних дослідженнях.
36. Обґрунтуйте своєрідність методів математичної обробки в педагогіці.
37. Що передбачає у науковому дослідженні конструкт «постановка проблеми»?
38. Об'єктивно існуючі в освітянській практиці протиріччя як параметр наявності проблеми.
39. Доведіть, чому формулювання теми науково-педагогічного дослідження є складним завданням.
40. Обґрунтуйте важливість співвідношення формулювання теми дослідження із паспортом спеціальності, за якою відбуватиметься захист.
41. Наведіть варіанти вдало сформульованих об'єкта і предмета певного науково-педагогічного дослідження. Чому в одному й тому самому об'єкті можна виділити різні предмети?
42. Як співвідносяться такі параметри науково-педагогічного дослідження як «мета» і «завдання»?
43. Доведіть важливість коректного формулювання гіпотези науково-педагогічного дослідження.
44. Розкрийте функції гіпотези у науково-педагогічному дослідженні.
45. Схарактеризуйте методологічні принципи педагогічного дослідження.
46. Практична значущість науково-педагогічного дослідження як параметр його доцільності.
47. Доведіть, що впровадження результатів проведеного дослідження є обов'язковою вимогою до дисертації.

48. Чим підтверджуються достовірність і обґрунтованість наукових результатів дисертаційного дослідження?
49. Схарактеризуйте ознаки саме наукового методу педагогічного дослідження.
50. Схарактеризуйте провідні методи теоретичного рівня дослідження педагогічної проблематики.
51. Схарактеризуйте провідні методи емпіричного рівня дослідження педагогічної проблематики.
52. Доведіть значущість методів аналізу і синтезу у педагогічному дослідженні.
53. В чому полягає науковий сенс методу моделювання у педагогічному дослідженні?
54. Доведіть, що педагогічне спостереження є важливим емпіричним методом дослідження.
55. Доведіть, що метод вивчення та узагальнення педагогічного досвіду – важливий метод емпіричного дослідження.
56. В чому полягає науковий сенс інтерв'ювання як методу педагогічного дослідження?
57. Перелічіть вимоги до анкетування як методу науково-педагогічного дослідження.
58. Розкрийте різновид етапів педагогічного експерименту як загальнонаукового методу пізнання.
59. Природний, лабораторний і формувальний педагогічні експерименти: спільне і розбіжне.
60. Обґрунтуйте, чому компетентнісний підхід визнано в педагогіці конструктивним.
61. Обґрунтуйте, чому «освіта впродовж життя» вважається світовою тенденцією.
62. Професійна освіта: мета, завдання, принципи.

63. Узагальнена характеристика структури закладів професійної освіти в Україні.
64. Розкрийте на прикладах особливості професійної освіти в зарубіжжі.
65. Дидактика професійної освіти як теорія навчання студентства.
66. Який зміст вкладається у поняття «академічна свобода» учасників освітнього процесу?
67. Який зміст вкладається у поняття «академічна мобільність» учасників освітнього процесу?
68. Дайте визначення поняттю «Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система» (ЄКТС).
69. Дайте визначення поняттю «кваліфікація».
70. «Особа з особливими освітніми потребами»: своєрідність навчання у системі професійної освіти.
71. Розкрийте принципи державної політики у сфері професійної вітчизняної освіти.
72. Схарактеризуйте рівні і ступені вищої освіти в Україні.
73. Схарактеризуйте сенс педагогічної інтернатури як соціальної інституції.
74. Схарактеризуйте механізми забезпечення якості професійної освіти в Україні.
75. Розкрийте основні завдання закладу вищої освіти.
76. Схарактеризуйте типи закладів вищої освіти в Україні.
77. Факультети, кафедри, бібліотека як основні структурні підрозділи сучасної вітчизняної вищої школи.
78. Організація самостійної роботи студентів ЗВО.
79. Використання інтерактивних форм в освітньому процесі професійних закладів освіти.
80. Форми організації практико-орієнтовного навчання студентів.
81. Особливості дистанційного навчання студентства.
82. Педагогічна культура викладача професійних закладів освіти.
83. Педагогічне наставництво студентської групи у вищій професійній школі.

84. Тьюторство як позитивне явище у сучасній вищій професійній школі.
85. Студентське самоврядування у професійній школі: рівні, форми, функції.
86. Своєрідність завдань наукових товариств студентів (курсантів, слухачів, аспірантів).
87. Узагальнена характеристика дистанційної освіти у професійній школі.
88. Узагальнена характеристика прав і обов'язків осіб, які навчаються у професійних навчальних закладах.
89. Своєрідність діяльності закладів вищої освіти із запобігання академічному плагіату та утвердження академічної доброчесності.
90. Відрахування, переривання навчання у професійному навчальному закладі, поновлення і переведення здобувачів вищої освіти.

Критерії та система оцінювання вступного випробування

Вступне випробування для здобувачів третього (науково-освітнього) рівня вищої освіти за освітньо-науковою програмою спеціальності «Науки про освіту» галузі знань «Освіта/Педагогіка» здійснюється за 100-бальною шкалою. Максимальна можлива оцінка, відповідно до перелічених критеріїв, складає 100 балів. Загальна система рейтингових балів змістових блоків вступного випробування представлена в табл. 1.

Таблиця 1

Загальні критерії оцінювання відповідей

Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів (за національною шкалою)	Рівень
Відповідь, яка виявляє всебічне й глибоке знання матеріалу з кожного запитання білету, у тому числі ґрунтовні знання першоджерел. Ця оцінка передбачає також вільну орієнтацію здобувача у сучасній освітній проблематиці, системне бачення шляхів розв'язання актуальних проблем освіти. Відповіді на всі питання білета, додаткові запитання характеризуються повнотою, вичерпністю та обґрунтованістю.	5 (відмінно)	Високий

Здобувач продемонстрував належний рівень володіння знаннями з кожного запитання білету, але відповіді на питання не є повними, вичерпними та аргументованими.	4 (добре)	Достатній
Здобувач виявив поверхові, фрагментарні знання, недостатнє володіння понятійним апаратом, відсутність цілісності знань, частково знає основні літературні джерела.	3 (задовільно)	Середній
Відповідь здобувача свідчить про низький рівень володіння обсягом і змістом понятійного апарату, фрагментарність знань із теорії освіти. Здобувач допускає суттєві помилки у характеристиці освітніх явищ і фактів.	2 (незадовільно)	Початковий

ІІІ. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Професійна підготовка фахівців мистецько-педагогічного профілю: теорія і практика: кол. монографія / гол. ред. О.О. Біла. Ізмаїл: Ірбіс, 2022. 225 с.
2. Васянович Г. Педагогічна еліта як феномен сучасності: духовно- моральний концепт: Зб. н. пр. Львів, 2019. С. 315-329.
3. Винничук Р. Природа креативності та її роль в освітньому процесі // Вища школа. 2020. №10. С. 47-58.
4. Грошева О., Гріша К.М. Готуємося до НУШ: співучителювання // Початкова школа. 2019. №1.
5. Духовність особистості в системі мистецької освіти: зб. пр. наук. шк. д-ра пед. наук, проф. О.М. Олексюк / Київський ун-т ім. Б. Грінченка К.: Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. 192 с.
6. Наука і освіта українського Придунав'я: виміри, виклики, перспективи: колективна монографія укр. та англ. мовами / За ред. Я. Кічука; відп. ред. Л. Циганенко. Ізмаїл: РВВ ІДГУ – СМІЛ, 2020. 432 с.
7. Желанова В.В., Чернуха Н.М. Реалізація поліпарадигмальної методології у сучасній вищій освіті // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: науково-методичний журнал / Гол ред. С.О.Сисоєва. Київ: Видавництво ВП «Едельвейс», 2014. Випуск III- IV. С.17-22.
7. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник для студентів вищих навч. закладів. -3-е вид. Київ : Видавництво Ліра-К., 2016. 608 с.
8. Зайченко І. В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: навчальний посібник. 2-е вид., переробл. і доп. Київ : Видавництво Ліра-К., 2017. 456 с.
9. Закон України «Про вищу освіту» // Голос України. 2014. 6 серпня. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.Ua/laws/show/1556-vii>
10. Закон України «Про освіту» (зі змінами від 24 березня 2022 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

11. Культура якості: інвестиційна привабливість ноосферної освіти [Текст] : колект. монографія / [С. С. Єрмакова та ін.] ; за заг. ред. д-ра пед. наук, проф. С. С. Єрмакової ; Одес. держ. акад. буд-ва та архітектури. Одеса : ВМВ, 2021. 239 с.
12. Інноваційні педагогічні технології [Текст]: підручник /І. Дичківська. 3-тє вид., випр. Київ : Академвидав, 2015. 302 с.
13. Інтеграційні процеси у вищій освіті [Текст]: навчальний посібник / Н. М.Чернуха; Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2015. 92 с.
14. Конопко О. Розвиток особистості дитини в умовах сьогодення: інтерв'ю з експертом // Вихователь - методист дошкільного закладу 2023, №4, с.4-7
15. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа на період до 2029 року» : Розпорядження КМУ від 14.12.2016 р. № 988 -р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>
16. Локшина О.І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (др. пол. ХХ- поч. ХХІ ст.): монографія / О.І.Локшина. К.: Богданова А.М., 2009. 404 с.
17. Мармаза О.І. Інновації в менеджменті. Харків: Основа, 2019. 128 с.
18. Мельниченко О.О. Визначення мети та основних завдань в інклюзивних класах //Дитина з особливими освітніми потребами. 2020. №3. С. 2-4.
19. Методологія науково-педагогічних досліджень [Текст]: підручник для магістрів спец. «Педагогіка вищої школи» / С.О. Сисоєва, Т.С. Кристопчук; за ред. С.О.Сисоєвої. Рівне: Волинські обереги, 2013.359 с.
20. Національний освітній глосарій: вища освіта / авт.-уклад.: І. Бабин, Я. Болюбаш, А. Гармаш й ін.; за ред. Д. В. Табачника і В. Г. Кременя.К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. 100 с.
21. Огнев'юк В. О. Освіта міжпарадигмального періоду. Нова парадигма : журн. наук. пр. / гол. ред. В. П. Бех. К., 2005. Вип. 50.С. 36-48.
22. Олексюк О.М. Музична педагогіка : навч. посіб. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 248 с.
23. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти: Навч. - метод. посібник. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2011. 640 с.
24. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) / Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти. К.: ТОВ «ЦС», 2015. 32 с. URL: <http://ihed.org.ua/images/pdf/standards-andguidelinesforqaintheehea2015.pdf>

25. Стрілець-Бабенко О.В. Педагогіка: система навчально-педагогічних ситуацій для підготовки до оцінювальної діяльності: навч.-мет. пос. Дніпро, 2020. 156 с.
26. Сисоєва С. Інтерактивні технології. К., 2011. 320 с.
27. Сухомлинська О.В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / О. В. Сухомлинська. К.: А.П.Н., 2003. 68 с.
28. Сучасні акмеологічні дослідження: теоретико-методологічні та прикладні аспекти: моногр. / редкол.: В.О. Огнев'юк, С.О.Сисоєва, Я. С.Фруктова. К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2016. 912 с.
29. Хаміта Н. Воля до наукової новизни як умова неможливості плагіату. Вища освіта України. 2018. №2. С. 13-18.
30. Юхименко П., Сокольська Т., Лобачова С. Інтелектуальна безпека держави та її внутрішні і зовнішні загрози. Вища школа. 2019. №9. С. 20-31.

Зразок структури екзаменаційного білету

1. Характеристика гуманістичних педагогічних систем зарубіжжя (Р. Кузіне, М. Монтессорі, С.Френе, Р.Штайнер).
2. У чому полягає наукова потужність методу узагальнення незалежних характеристик у педагогічному дослідженні ?
3. Розкрийте на прикладах особливості професійної освіти в зарубіжжі.

Програму вступних випробувань розглянуто та затверджено на засіданні кафедри загальної педагогіки та спеціальної освіти (протокол № 9 від 14 березня 2022 р.) та кафедри дошкільної та початкової освіти (протокол № 8 від 20 березня 2023 р.)